

La vida quotidiana d'un treballador japonès*

Ko TAZAWA

Al costat dels co-conferenciants, els srs. Ramon Vilaró i Jordi Pagès, que són grans especialistes de la cultura i societat japonesa, em sento incapaç de donar explicacions sobre cap de les seves particularitats. Aleshores, aprofitant l'únic avantatge que tinc, el fet que jo sigui japonès de naixement, m'agradaria contar-vos la vida quotidiana del Japó. Sobretot, em concentraré en la vida d'un treballador o oficinista japonès. Considero apropiat aquest tema, perquè tinc l'experiència d'haver treballat en un banc japonès durant gairebé vuit anys.

La meua idea és la de seguir l'horari d'una família, el cap de la qual és un treballador típic de la classe mitjana i fer-ne alguns comentaris. Al principi, tenia intenció de referir-me a tots els membres de la família, però malcalculava el temps de què disposaria. Per això, pel que fa a la dona i als nens, em veig obligat a donar-ne només els horaris (vegeu l'apèndix) i deixar-ne els comentaris per a una altra ocasió. Abans de començar, haig de demanar-vos la disculpa per aquest fet.

1. El nostre protagonista i la seva família són els següents:

El pare, *SUZUKI, Takashi* (nascut el 1953, 40 anys), és Llicenciat en filologia anglesa per una universitat privada famosa i treballa com a cap de secció d'un banc de primera fila.

La mare, *SUZUKI, Masako* (nascuda el 1956, 37 anys), és Llicenciada en filologia japonesa per una universitat privada per a noies. Havia treballat en el mateix banc que el seu marit, el sr. Suzuki.

Tenen dos fills, un nen, *SUZUKI, Kiyoshi* (11 anys), que fa el 6è curs de l'ensenyament primari, i una nena, *SUZUKI, Yosshiko* (8 anys), que n'estudia el 3r curs.

La família viu a Yokohama, en un pis de propietat de 80 m², que els va costar 50 mi-

lions de iens. El sr. Suzuki treballa a Akassaka, al centre de Tòquio, a una distància d'una hora i mitja, amb autobús, tren i metro.

2. Sobre la situació familiar

Sobre aquestes suposicions, em sembla convenient de fer-ne els comentaris següents:

1) Les dones japoneses, normalment, perden el seu cognom en casar-se. Per tant, els japonesos només en tenen un, que és comú per a tots els membres de la família. Legalment, les parelles poden escollir entre el cognom de l'home o de la dona, però, a la pràctica, és bastant rar que es triï el de la muller.

2) L'any de naixement del sr. Suzuki se situa, en l'economia japonesa, entre el període de recuperació després de la Segona Guerra Mundial i el del gran creixement que va preparar, en certa manera, la Guerra de Corea. Aquesta època ambigua, crec que ha influït bastant en la formació personal del sr. Suzuki. És a dir, pensa que no cal malgastar les coses, al mateix temps que és conscient que la consumpció és una virtut en el món capitalista.

3) El sr. Suzuki és Llicenciat en filologia anglesa. Aquesta especialitat acadèmica, evidentment, té molt poc a veure amb el món financer. Això s'esdevé força sovint al Japó. Per què? Doncs, perquè les empreses no donen gran importància a les especialitats acadèmiques dels estudiants a l'hora de contractar-los, amb l'excepció de l'enginyeria i d'altres sectors altament tècnics. Ho fan així perquè consideren que l'educació professional s'ha de realitzar al mateix lloc de treball. Aquesta mena de formació, que requereix, evidentment, una gran inversió i és possible només sota el sistema de col·locació vitalícia que acaba de comentar el sr. Vilaró en la seva intervenció.

4) La família té un pis a Yokohama, ciutat contigua a Tòquio. Hom compara les cases japoneses al «cau de les llebres», perquè són molt petites. Val a dir, però, que estadísticament no són gaire més petites que les cases dels països occidentals. La superfície mitjana de les cases del Japó és d'uns 94 m², mentre que la de les cases franceses és de 77 m² i la de les cases alemanyes és de 98,9 m². Naturalment, les cases japoneses no són comparables a les nord-americanes, que tenen, com a mitjana, més de 136 m² de superfície. El que sí és cert és que els treballadors japonesos viuen bastant lluny del lloc de treball. El sr. Suzuki triga una hora i mitja a arribar a la feina, tot combinant tres mitjans de transport. Això no és res especial, perquè al Japó més del 60% dels treballadors tarden més d'una hora a arribar al treball. Fins i tot, hi ha qui hi en triga més de dues (3,5%).

El preu elevat del pis deu haver cridat la vostra atenció. No és un pis luxós, de cap manera. Com que en una empresa gran el sou mitjà d'un treballador de l'edat del sr. Suzuki és de 7 milions de iens (uns 10 milions de pessetes), el preu del pis equival al sou de set anys. Si, a més a més, han de pagar els interessos d'un crèdit, els impostos i altres despeses que normalment en dobren el preu, la majoria dels treballadors han de dedicar tota la vida professional al pagament del deute d'un pis o d'una casa.

3. Un dia en la vida del senyor Suzuki

Ara, comencem a examinar l'horari d'un dia de treball del senyor Suzuki:

06:30	Es lleva i esmorza.
07:15	Surt de casa.
08:45	Arriba al banc. Pren el te. Fa l'exercici físic i assisteix a la reunió de matí.
09:00	Assisteix a reunions i parla amb clients.
12:00	Dina al menjador del banc. En surt per prendre cafè.
13:00	Visita clients.
17:00	Plega. Es queda al banc per treballar, en surt per prendre copes amb els companys o per atendre els clients.
23:00-00:00	Arriba a casa. Es banya i se'n va al llit.

Per les limitacions de temps, en faré només els comentaris següents:

1) En la vida quotidiana del Japó, hi ha molta influència occidental. Una d'elles, és la que s'observa en el canvi d'estil de menjar. L'esmorzar típic del Japó consisteix bàsicament en arròs blanc, sopa de soja fermentada, peix sec, ou cru, alga... Però, ara, hi ha cada vegada més famílies que adopten l'esmorzar d'estil occidental. En general, els japonesos invertim bastant menys temps per menjar que els europeus. Hi ha una estadística que diu que la mitjana de temps per menjar és d'una hora i mitja. El dinar sol consistir en uns plats ben senzills, com és ara unes tallarines a l'estil japonès o xinès, arròs amb carn arrebossada... En el cas de grans empreses, se sol comptar amb un menjador col·lectiu, on es pot dinar bastant més econòmicament que no pas als restaurants de fora. Al menjador de l'empresa hom pot dinar, per exemple, per uns 200 iens. En el cas de dinar fora, el cost és força més alt, tot i que no excedeix, normalment, els 1.000 iens.

2) Hi ha un parell de costums, duts a terme abans de l'inici de la jornada laboral, que deuen cridar la vostra atenció. El primer és el servei de te. Es refereix al te japonès. Els empleats, en molts casos, posseeixen la seva pròpia tassa a l'oficina. El problema rau en el fet que les que el serveixen són les empleades de la mateixa empresa, cosa que es considera com un signe de masclisme (amb tota la raó) i es practica cada cop menys. El segon és la pràctica col·lectiva d'exercici a l'oficina. És cert, sobretot en el cas d'una fàbrica, que aquest costum serveix per despertar el cos mig adormit i per evitar accidents i errors en el treball, però deu ser una escena impressionant per a vosaltres.

Potser, s'hi pot afegir el costum de la reunió del matí. No es tracta de reunions tècniques i professionals. Sinó, més aviat, de caràcter moral i espiritual. Un dels treballadors acostuma a posar-se davant de tots els altres i els fa un petit discurs sobre com s'ha de treballar, a vegades cridant el lema del dia, com si fos una cerimònia abans d'entrar en el combat...

3) La vida del sr. Suzuki després de les 17:00:

Al banc on treballa, l'horari reglamentari finalitza a les cinc de la tarda. No obstant això, ell no en surt a aquesta hora gairebé mai. Per una banda, és perquè té molta feina.

Té tanta feina que, a vegades, se l'ha d'emportar a casa els caps de setmana. Però, encara que no en tinguis tanta, tampoc no en sortiria a l'hora, perquè se sentiria molt incòmode de fer-ho. Gairebé el 50% dels treballadors japonesos diuen que es queden a l'oficina després de l'hora de plegar per estar amb els companys. Si els que es queden són els seus superiors, deuen sentir-se encara més incòmodes. És evident que és un costum absurd, però, és una part de la realitat.

Quant a les hores extraordinàries, hi ha un costum molt estrany: els treballadors japonesos només en declaren una part. Primer, perquè consideren que cal tirar endavant l'empresa i, després, perquè pensen que això contribueix a la millora de la vida personal —aquesta és la mentalitat que els fa actuar d'aquesta manera. Però, també deu ser veritat que, pel costum esmentat de quedar-se a l'oficina sense tenir feina especial, fa que sigui ambigua la delimitació entre obligació professional i voluntat personal.

Després de plegar, els treballadors japonesos no van a casa directament. Moltes vegades, surten a prendre copes amb els companys. El 70% declaren que surten més d'una vegada la setmana amb companys de treball i gairebé el 10% tots els dies de la setmana. La finalitat principal és la d'estrènyer les relacions personals, molt significades a les empreses japoneses. Això és veritat, no només entre companys, sinó també entre els directius i els subordinats. Les consultes i queixes personals que no es poden exterioritzar al treball, es realitzen d'una manera informal en aquestes ocasions. Així que, per als directius, són bones ocasions per a conèixer millor els seus homes i, al mateix temps, és una mena de vàlvula de seguretat per als treballadors que necessiten mitigar, d'alguna manera, la tensió causada pel treball.

Així, doncs, el sr. Suzuki, que és un directiu del banc, no pot arribar a casa d'hora, unes vegades perquè surt amb els seus companys de treball i altres perquè ha d'atendre clients. Sol arribar-hi als volts de les 11 o les 12 de la nit.

4) Les relacions familiars a can Suzuki:

A més d'aquesta vida professional tan intensa, el cap de setmana, el sr. Suzuki va a jugar el golf amb els companys o, sovint també, amb els clients. El golf és un esport força inadequat per a un país de superfície molt limitada com és el Japó. A més a més, els camps de golf estan causant problemes ecològics greus. Per altra banda, és un esport car: una jornada de golf pot costar 30.000 iens. És totalment injustificat, però es practica molt entre els homes de negocis, perquè es considera com una bona ocasió per estrènyer les relacions amb els companys o amb els clients.

La família en pateix les conseqüències. Els nens, que no tenen gaire oportunitats de veure el seu pare entre setmana, també ho tenen difícil el cap de setmana. I si algun dissabte o diumenge es queda a casa, té feina per acabar o està molt cansat i no fa res més que dormir... Naturalment, la conversa entre el marit i la muller és molt escassa, cosa que fa que la frustració de la dona s'acumuli i, tard o d'hora, s'exterioritzi.

Val a dir, però, que el sr. Suzuki s'estima la família i que si treballa tant, és per tirar-la endavant. Però, la conseqüència de tanta feina és que perd la confiança dels seus. Segons una estadística, hi ha alguns japonesos que diuen no voler anar del treball a la llar directament, perquè no troben «el seu lloc» a casa. És molt trista, aquesta realitat.

4. Conclusió provisional

Tot el que acabo d'exposar és molt trist. I jo mateix no podia seguir amb aquesta vida típicament japonesa. Necessitava desenvolupar una vida més «meva». Em calia més contacte amb la família. Per això, vaig canviar de vida. I és molt fàcil de dir: «Això no és la vida». Però, també és veritat (com ha indicat el sr. Ramon Vilaró) que la prosperitat econòmica actual del Japó deu molt a aquesta manera de treballar dels japonesos, al sistema masclista de la societat japonesa, en el qual les dones, amb molta paciència, han guardat la llar, i a aquest sistema educatiu. Es deu poder dir que, sense aquestes condicions, jo no hauria pogut canviar el curs de la vida. Tot era possible perquè la societat era suficientment rica per sostenir unes parcel·les no gaire productives, com el camp cultural on treballa. En conclusió, no té gaire sentit lamentar i criticar tot el que he explicat. Ja és hora de pensar en una societat on es trobi un equilibri entre economia i condicions de vida.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Apèndix

I. Horari de la sra. Suzuki:

- 06:00 Es lleva i serveix l'esmorzar al marit.
- 07:00 Desperta els nens i els serveix l'esmorzar.
- 08:00 Els nens surten per anar a l'escola. Neteja la casa i renta la roba.
- 12:00 Dina amb el que queda del dia anterior.
- 14:00 Va a classe de tennis. Després queda amb les amigues per prendre cafè.
- 16:00 Va a comprar.
- 17:00 Prepara el sopar.
- 18:30 Sopa amb la seva filla.
- 19:30 Renta els plats, llegeix i mira la televisió.
- 21:00 Va a recollir en Kiyoshi amb cotxe.

II. Horari del nen (Kiyoshi):

- 16:00 Torna de l'escola i berena.
- 17:00 Va l'institut preparatori.
- 21:00 Plega de l'institut.
- 21:30 Sopa.
- 22:00 Repassa i prepara les classes.
- 00:00 Se'n va al llit.

III. Horari de la nena (Yoshiko):

- 16:00 Torna de l'escola.
- 17:00 Va a classe de piano.
- 18:30 Sopa amb la mare.
- 22:00 Se'n va al llit.

* Text de la conferència pronunciada a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, dijous 20 de gener de 1994, dins del curs *Països, regions, fronteres en un món canviant*, organitzat per la Societat Catalana de Geografia.